

Obsah

	Předmluva	9
1.	ÚVOD	13
1.1.	Skupinový přístup ke studiu zdraví	13
1.2.	Epidemiologie a sociální lékařství	17
1.3.	Příklady epidemiologického myšlení v historii lékařství	24
2.	PŘÍČINNOST V PŘÍRODĚ ČLOVĚKA	33
2.1.	Singularistická koncepce	34
2.2.	Pluralistická koncepce	35
2.3.	Podstata nemoci	39
2.4.	Nutnost a náhoda	43
2.5.	Asociace a kauzalita	47
2.5.1.	Asociace kauzální	47
2.5.2.	Asociace nekauzální (sekundární)	49
2.5.3.	Asociace v čase	51
2.5.4.	Predikce, prevence a praxe	53
3.	PŘIROZENÁ HISTORIE NEMOCI	58
3.1.	Přehled názorů na vznik a průběh nemoci	58
3.2.	Prepatogeneze	62
3.2.1.	Původce nemoci	62
3.2.2.	Lidský organismus	66
3.2.3.	Zevní prostředí	69
3.3.	Údobí patogeneze	72
3.4.	Nozologie	75
3.5.	Mezinárodní názvosloví a statistická klasifikace nemocí	80
4.	KVANTIFIKACE A MĚŘENÍ	84
4.1.	Měrné stupnice	86
4.1.1.	Nominální stupnice	87
4.1.2.	Pořadová stupnice	87
4.1.3.	Intervalová stupnice	88
4.2.	Gradování v medicíně	89
4.3.	Zdraví z hlediska kvantity	93
4.3.1.	Spektrum „zdraví—nemoc“	93

4.3.2.	Epidemiologický výklad normality	98
4.3.3.	Měření zdraví populace	103
5.	FREKVENCE NEMOCI V POPULACI	109
5.1.	Tvoření studovaného souboru	109
5.1.1.	Výběr pravděpodobnostní	111
5.1.1.1.	<i>Prostý náhodný výběr</i>	111
5.1.1.2.	<i>Systematický výběr</i>	111
5.1.1.3.	<i>Oblastní výběr</i>	112
5.1.1.4.	<i>Skupinový výběr</i>	113
5.1.1.5.	<i>Dvojestupňový (vícestupňový) výběr</i>	114
5.1.2.	Výběr záměrný	115
5.1.2.1.	<i>Záměrný výběr typických jednotek</i>	115
5.1.2.2.	<i>Záměrný kvótní výběr</i>	116
5.1.3.	Rozsah souboru	117
5.2.	Základní ukazatelé nemocnosti	119
5.3.	Vztahy mezi ukazateli nemocnosti	126
5.4.	Populace exponovaných	135
6.	STANDARDIZACE UKAZATELŮ	139
6.1.	Přímá standardizace	139
6.2.	Ekvivalentní průměrná úmrtnost	142
6.3.	Nepřímá standardizace	143
6.4.	Standardizovaný úmrtnostní index SMR	145
6.5.	Inverzní standardizovaný úmrtnostní index	150
6.6.	Přehled standardizačních metod	152
7.	OSTATNÍ UKAZATELE NEMOCNOSTI	153
7.1.	Strukturální ukazatelé	153
7.1.1.	Proporcionální úmrtnost	153
7.1.2.	Proporcionální úmrtnostní index	155
7.2.	Ukazatelé jako pravděpodobnost	158
7.2.1.	Jevy se navzájem vylučují	158
7.2.2.	Jevy se vzájemně nevylučují	159
7.2.3.	Jevy jsou na sobě nezávislé	159
7.2.4.	Jevy jsou podmíněné	160
7.2.5.	Z řady nezávislých jevů nastane alespoň jeden	161
7.2.6.	Úplná pravděpodobnost	162
7.2.7.	Bayesův vzorec	163
7.2.8.	K obsahu pojmu „vztah“	165
7.2.9.	Modelování v populační genetice	166
7.3.	Časové vymezení ukazatelů	169
7.3.1.	Ukazatel životního rizika	169

7.3.2.	Generační (kohortová) úmrtnost	171
7.3.3.	Sekundární incidence	175
7.4.	Použití úmrtnostních tabulek	178
8.	STRATEGIE EPIDEMIOLOGICKÉ METODY	192
8.1.	Popisná fáze	193
8.2.	Formulace hypotézy	194
8.2.1.	Metoda diferenční	195
8.2.2.	Metoda shody	197
8.2.3.	Metoda analogie	197
8.3.	Testování hypotézy	198
8.4.	Populační experiment	203
8.5.	Opory hypotézy a její uvedení do praxe	208
9.	DIAGNÓZA V EPIDEMIOLOGII	215
9.1.	Validita	217
9.2.	Opakovatelnost a přesnost	223
9.3.	Testy na vyhledávání nemocí v populaci	230
10.	ZVLÁŠTNÍ POPULAČNÍ ŠETŘENÍ O STAVU ZDRAVÍ	242
10.1.	Šetření o obecné nemocnosti obyvatelstva	246
10.2.	Prevalenční šetření	251
11.	ÚLOHA MÍSTA V POPISNÝCH ŠETŘENÍCH	255
11.1.	Mezinárodní srovnávání	257
11.2.	Stěhování	259
11.3.	Metody rozboru	263
12.	ÚLOHA ČASU V POPISNÝCH ŠETŘENÍCH	268
12.1.	Dvojice časových řad	268
12.2.	Sekulární vývoj	270
12.3.	Periodické změny	274
12.4.	Průřezový a longitudinální přístup	275
13.	PROSPEKTIVNÍ STUDIE	279
13.1.	Tvoření souborů	280
13.1.1.	Studovaný soubor	280
13.1.2.	Kontrolní soubor	282
13.2.	Průběžné sledování kohort	284
13.3.	Analýza a interpretace dat	287
13.3.1.	Míry relativního a diferenčního rizika	290
13.3.2.	Ukazatelé čistého rizika	293
13.4.	Výhody a nevýhody prospektivní metody	296

14.	RETROSPEKTIVNÍ STUDIE	298
14.1.	Výběr nemocných osob	298
14.2.	Tvoření kontrolní skupiny	299
14.2.1.	Opory výběru ze zdravotnické dokumentace	300
14.2.2.	Jiné opory výběru	302
14.2.3.	Vybírání jednotlivců do kontrolního souboru	302
14.2.3.1.	<i>Pravděpodobnostní výběr</i>	303
14.2.3.2.	<i>Metoda vyvažování souborů</i>	304
14.3.	Opatřování informací	306
14.4.	Rozbor a interpretace dat	309
14.4.1.	Zkoumání vztahu v podskupinách třetího znaku	311
14.4.2.	Metoda sumární	314
14.4.3.	Míry rizika	315
14.4.3.1.	<i>Ukazatel relativní těsnosti symptomu</i>	316
14.4.3.2.	<i>Míra relativního rizika</i>	317
14.4.3.3.	<i>Podíl čistého rizika</i>	320
14.4.3.4.	<i>Míry diagnostické predikce znaku</i>	321
14.5.	Přednosti a nedostatky retrospektivního šetření	324
15.	VYUŽITÍ RUTINNÍCH STATISTIK KE STUDIU ZDRAVÍ	325
15.1.	Statistika úmrtnosti a příčin smrti	326
15.2.	Statistika nemocnosti hospitalizovaných	330
15.3.	Ostatní rutinní statistiky nemocnosti	335
15.3.1.	Dokumentace obvodních lékařů	336
15.3.2.	Dokumentace odborných lékařů	337
15.3.3.	Statistika nemocnosti spojené s pracovní neschopností	338
15.4.	Perspektiva rutinních statistik	340
15.4.1.	Registry nemocí, vad a osob ohrožených na zdraví	341
15.4.2.	Sdružování individuálních výkazů (record linkage)	343
15.4.3.	Zdravotní informační systém	347
	PÍSEMNICTVÍ, odkazy v textu	352
	OSTATNÍ LITERATURA	358
	REJSTŘÍK JMENNÝ	364
	REJSTŘÍK VĚCNÝ	366